

ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА «НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ТА КЛІНІЧНОЇ МЕДИЦИНИ» ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СПРАВАМИ: ВІД ПОЛІКЛІНІКИ ДО УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ КЛІНІКИ

Дячук Дмитро Дмитрович – директор ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС, член-кореспондент НАМН України, доктор медичних наук, м. Київ, Україна

Державна наукова установа «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» Державного управління справами є унікальним та одним із найкращих медичних закладів України, який успішно працює вже понад 90 років як заклад охорони здоров'я та 10 років – як наукова установа.

Історія установи починається з березня 1923 року, коли було створено комісію для лікування відповідальних працівників, до функцій якої входили визначення стану здоров'я, необхідності госпіталізації, спеціального лікування, санаторно-курортного лікування, необхідності відпустки та її терміну.

Відповідно до Указу Президента України від 25 вересня 2002 р. і розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2002 р. у січні 2003 р. Поліклініку № 1 Державного лікувально-оздоровчого управління було передано в підпорядкування Державному управлінню справами, а з жовтня 2007 р. вона отримала назву Державний заклад «Клінічна поліклініка № 1» Державного управління справами.

На виконання Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 року № 664-р «Деякі питання організації надання медичної допомоги» та Розпорядження Керівника Державного управління справами від 26.06.2009 р. № 168 заклад було реорганізовано в Державну наукову установу «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» Державного управління справами (ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС).

За десять років існування та розвитку ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС трансформувалася в науково-практично-освітній центр із профілактичної та клінічної медицини, основними напрямками діяльності якого є:

- здійснення прикладних наукових досліджень у сфері профілактичної та клінічної медицини;
- надання медичної допомоги (первинної, спеціалізованої та високоспеціалізованої, швидкої та невідкладної);
- додипломна та післядипломна підготовка лікарів, зокрема навчання в інтернатурі та в аспірантурі, безперервний професійний розвиток лікарів і молодших спеціалістів із медичною освітою, підвищення кваліфікації фахівців із немедичною освітою з питань надання невідкладної передлікарської медичної допомоги.

Суттєвою відмінністю ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС від інших наукових установ є надання усіх видів медичної допомоги організованому населенню, що дає можливість проведення як ретроспективних, так і тривалих проспективних наукових досліджень.

У наукових і клінічних підрозділах установи працюють 1 360 співробітників, серед яких понад 450 лікарів, із них 94% мають вищу та першу кваліфікаційну категорію. Усі працівники установи є висококласними фахівцями 64 лікарських спеціальностей, що дає змогу комплексно вирішувати прикладні наукові завдання.

У ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС 2009 року працювали 74 наукові працівники, з них 14 докторів медичних наук і 22 кандидати наук. Серед штатних наукових працівників кількість осіб, які мають науковий ступінь, на той час складала 48%. Упродовж 10-річного періоду значно посилено науковий потенціал, збільшилась кількість докторів і кандидатів медичних наук. Так, станом на початок 2019 р. в установі працюють 62 наукові працівники, зокрема докторів медичних наук – 17 (із них 3 членів-кореспондентів НАМН України, 11 професорів, 3 доценти та 1 старший науковий співробітник), кандидатів наук – 35 (із них 3 мають вчене звання доцента, 2 – старшого наукового співробітника).

Упродовж десяти років нашими науковими працівниками захищено 17 кандидатських дисертацій і 2 докторські. Наразі науковими працівниками виконуються 9 докторських дисертацій, 3 кандидатських дисертацій та 21 дисертаційна робота на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Частка осіб, які мають науковий ступінь, збільшилася майже вдвічі та складає 84%.

Наявність потужної амбулаторно-поліклінічної та стаціонарної служб дозволяє розробляти, впроваджувати та оцінювати ефективність профілактичних програм, проводити дослідження з оцінки ефективності інноваційних технологій лікування в умовах закладу охорони здоров'я, що є унікальним для наукових установ України. Крім цього, тісний зв'язок і правонаступність усіх рівнів надання медичної допомоги дозволяють науково обґрунтовувати, впроваджувати та оцінювати ефективність моделей (їх елементів) удосконалення як системи медичної допомоги, так і медичних технологій. Упродовж 10 років науково-дослідні роботи, які виконуються у наукових відділах ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС, здійснюється творчими групами наукових працівників на чолі з відомими в Україні вченими.

Саме тому сьогодні ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС має потужний науковий потенціал для планування та здійснення наукових досліджень відповідно до пріоритетних завдань у сфері збереження та зміцнення здоров'я населення. Наші провідні науковці тісно співпрацюють із провідними науковими закладами та установами не лише нашої держави, а й інших країн, продовжується успішна співпраця з 12 науковими установами НАН і НАМН України та 4 вищими навчальними закладами (Національний університет імені Тараса Шевченка, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика та Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут» на умовах договорів про співробітництво). Також активно розвивається міжнародне співробітництво з провідними науковими центрами та клініками європейських країн (Німеччини, Польщі, Туреччини).

Одним з акцентів є підготовка наукових кадрів, адже молоді науковці є резервом майбутнього розвитку науки. ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС 2016 року отримала ліцензію МОН України на провадження освітньої діяльності за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти з галузі знань 22 Охорона здоров'я зі спеціальності 222 Медицина. Всього на даний час в аспірантурі навчаються 20 осіб: за очною денною формою навчання — 4, за очною вечірньою формою навчання — 9, за заочною формою навчання — 7.

За результатами робіт наукових підрозділів за десятирічний період видано 8 монографій. Наукові працівники є співавторами 8 монографій із грифом МОЗ України, співавторами 3 посібників і 3 підручників (один із них — англійською мовою). Опубліковано 1 044 статті в наукових фахових виданнях, 1 001 тез доповідей. Кількість опублікованих наукових праць у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 2018 року склала 69% від усіх публікацій.

Отримано 137 патентів України на корисні моделі, 3 патенти України на винаходи та промислові зразки, 8 свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір.

Упродовж 2009–2019 рр. видано 29 методичних рекомендацій МОЗ України, 61 інформаційний лист МОЗ України, 129 наукових повідомлень включено до Переліку наукової (науково-технічної) продукції. Усі розробки імплементовано в практику роботи закладів охорони здоров'я та вищих навчальних медичних закладів й отримано 576 актів про впровадження, з них 385 — у закладах охорони здоров'я м. Києва та регіонів України.

За 10 років проведено 29 наукових форумів, які були включеними до Реєстру з'їздів, конгресів, симпозіумів і науково-практичних конференцій МОЗ і НАМН України, 5 майстер-класів.

Президія Національної академії наук України, яка розглядала питання «Про співпрацю установ НАН Украї-

ни та ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС», у постанові від 17 лютого 2016 р. високо оцінила наукову діяльність нашої установи, відзначивши її суттєві наукові здобутки, динамічний розвиток та очевидні перспективи успішного здійснення наукових досліджень з урахуванням надання установою всіх рівнів і видів медичної допомоги населенню. Підписано угоду про наукове та науково-технічне співробітництво між НАН України та ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС.

Ресурсно-інформаційне забезпечення наукових працівників, лікарів і слухачів освітніх підрозділів здійснюється наданням доступу до вітчизняних баз даних, зокрема, реферативної бази Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Національної наукової медичної бібліотеки України. Використовуються відкриті та ліцензійні електронні ресурси. У ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС функціонує наукова бібліотека, яку було створено 2010 року. На даний час бібліотечний фонд налічує 6300 одиниць зберігання. Періодичні видання складають 219 назв, у т.ч. 113 — закордонні спеціальні журнали зі спеціальностей за профілем науково-дослідних робіт, що виконуються у ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС.

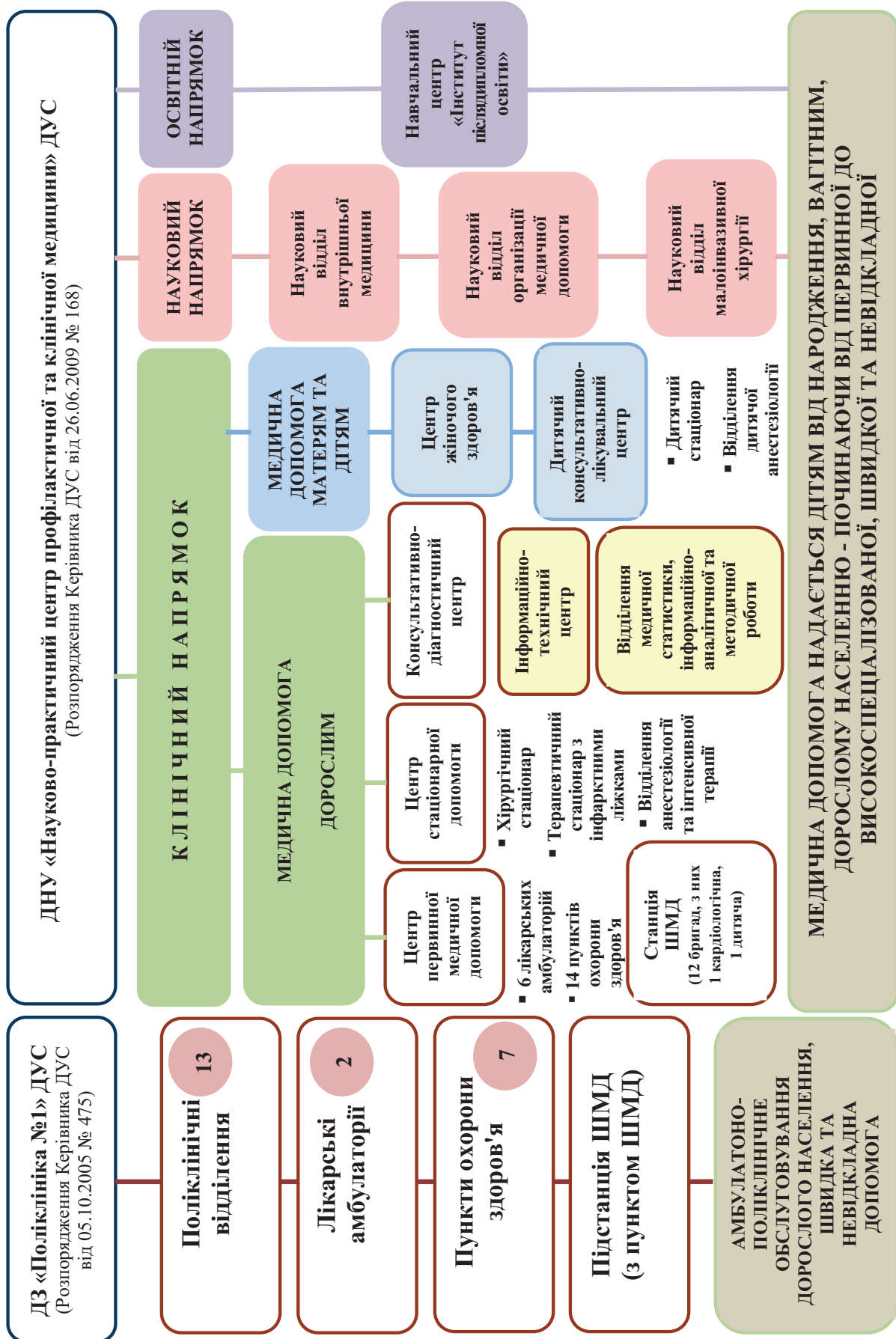
Забезпечується постійний доступ до світових наукометричних баз даних: WEB OF SCIENCE; SCOPUS; Clinical Key ELSEVIER; Oxford University Press (доступні видання); інформаційних ресурсів світових профільних товариств; guidelines.gov (клінічні рекомендації); пошукових ресурсів pubmed; MD Linx; Medscape.

Надто активно наукова бібліотека співпрацює з Національною науковою медичною бібліотекою України (з 2010 р. на підставі угоди про співробітництво). Здійснюються заходи щодо створення корпоративних електронних каталогів для формування зведеного електронного каталогу періодичних видань із використанням автоматизованої системи.

2017 року розпочато видання наукового журналу «Клінічна та профілактична медицина», який з 2019 р. включено до «Переліку наукових фахових видань України». Видано 7 номерів наукового журналу. Журнал індексується в CrossRef (США) та Google

Scholar, видання розміщено на платформі «Наукова періодика України» в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського НАН України.

ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС визнано державою. Так, у травні 2019 р. за висновком експертної комісії з проведеної державної атестації наукових установ установа пройшла державну атестацію терміном на 3 роки, її віднесено до II кваліфікаційної групи — «стабільні наукові установи, що мають науковий потенціал, є провідними за певними напрямками проведення наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, впровадження конкретних видів наукової, технічної продукції та виявляють активність щодо інтеграції у світовий науковий простір та європейський дослідницький простір з урахуванням національних інтересів».

Суттєвих змін зазнала клінічна діяльність ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС. З метою впровадження ресурсозберігаючих форм медичної допомоги створено 9 нових клінічних підрозділів, що дозволило перейти від амбулаторно-поліклінічного обслуговування дорослого населення, швидкої та невідкладної допомоги до надання медичної допомоги за принципом «замкнутого циклу» — починаючи від первинної до високоспеціалізованої, швидкої та невідкладної, яка надається дітям від народження та дорослому населенню.

Надання первинної медичної допомоги забезпечується Центром первинної медичної допомоги, до складу якого входять 6 лікарських амбулаторій і 14 пунктів охорони здоров'я, вторинна та третинна медична допомога — Консультативно-діагностичним центром і Центром стаціонарної допомоги з відділенням анестезіології та інтенсивної терапії терапевтичного та хірургічного напрямків. Сучасне високотехнологічне оснащення дає можливість здійснювати діагностику, лікування та профілактику захворювань із використанням найбільш прогресивних технологій і дотриманням міжнародних стандартів лікування.

Новоствореними клінічними підрозділами є дитячий консультативно-лікувальний центр із дитячим стаціонаром і відділенням дитячої анестезіології, центр жіночого здоров'я. Підстанцію швидкої медичної допомоги (ШМД), яка мала лише один пункт ШМД, оптимізовано до станції, яка нараховує 12 бригад, у тому числі кардіологічну та педіатричну.

2007 році розпочато формування педіатричної служби — налагодження лікувально-консультативного прийому педіатра, дитячого хірурга, відкриття дитячого консультативно-лікувального центру, створення дитячого стаціонару, до структури якого увійшли операційна та блок інтенсивної терапії з високотехнологічним і сучасним обладнанням.

Дитячий консультативно-лікувальний центр працює в тісному взаємозв'язку з Центром жіночого здоров'я, який створено у листопаді 2018 р. шляхом реорганізації жіночої консультації для забезпечення повного циклу спостереження та надання всебічної медичної допомоги жінці від моменту народження до похилого віку. В перспективі в зв'язку з відкриттям пологового будинку буде організовано неонатальну службу (нагляд за здоровими та недоношеними немовлятами).

Служба екстреної (швидкої) медичної допомоги Державного управління справами почала функціонувати 1947 року, 1991 року в складі станції ШМД працювало 8 бригад ШМД.

За багаторічний термін роботи станція ШМД постійно вдосконалювалася, ввібрала неоціненний досвід і найсучасніші світові методики надання екс-

тренної медичної допомоги на передгоспітальному етапі. Перспективи подальшого розвитку включають створення можливості працювати з електронною медичною картою пацієнта безпосередньо на місці виклику за допомогою сучасних засобів комунікації з урахуванням вимог до швидкості передачі даних і захисту інформації, забезпечення станції ШМД санитарним гелікоптером.

Для забезпечення ефективних комунікацій між різними рівнями надання медичної допомоги в установі впроваджено локальну медичну інформаційну систему, функціонування якої супроводжує інформаційно-технічний центр. Медична інформаційна система забезпечує роботу 370 автоматизованих робочих місць із використанням електронного цифрового підпису, електронного медичного документообігу, інформаційно-комунікаційних послуг у тому числі дистанційного консультування та телемедичних послуг, дистанційних форм безперервного інтерактивного навчання лікарів і фахівців із базовою медичною освітою. Інформаційно-телекомунікаційна система ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС відповідає вимогам нормативних документів системи технічного захисту інформації в Україні, що підтверджено відповідним атестатом, виданим Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації.

Освітню діяльність започатковано 2005 року з метою навчання медичних працівників відповідно до вимог часу та специфіки діяльності закладу. Після отримання ліцензії на провадження післядипломної освітньої діяльності — повного циклу навчання в інтернатурі за спеціальністю 222 Медицина (Наказ Міністерства освіти і науки України № 1436-л від 07.09.2018 р. «Про ліцензування освітньої діяльності») засновано Навчальний центр «Інститут післядипломної освіти», до складу якого увійшли Навчально-тренувальний центр з підготовки надання медичної допомоги в екстремальних ситуаціях і Центр підвищення кваліфікації лікарів і молодших спеціалістів із медичною освітою.

З моменту створення ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС відпрацьовано механізм залучення наукових співробітників і висококваліфікованих лікарів до навчального процесу. Виконання річного навчально-календарного плану забезпечується науковими співробітниками наукових відділів: наукового відділу внутрішньої медицини, наукового відділу малоінвазивної хірургії, наукового відділу організації медичної допомоги.

Науковими співробітниками започатковано унікальні для України цикли стажування для засвоєння інноваційних технологій лапароскопічної хірургії та урології, гінекології та судинної хірургії. Лікарі мають змогу опанувати високотехнологічні міні-інвазивні оперативні втручання за захворювань усіх внутрішніх

органів. Теоретичним підґрунтям для створення зазначеної моделі стала концепція безперервної освіти впродовж життя із застосуванням педагогічної технології науково-методичного супроводу, інструментом слугували сучасні інформаційно-комунікативні технології. Завдяки широкому застосуванню в ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС інформаційно-комунікативних технологій 2014 року впроваджено систему очно-дистанційного навчання.

Функціонування Навчального центру «Інститут післядипломної освіти» в сучасних умовах цілком відповідає концепції розвитку безперервної професійної освіти. Навчання лікарів має системний характер, забезпечує зв'язок з клінічною практикою та функціонально нерозривно пов'язаний з усіма підрозділами. Щорічно в Навчальному центрі підвищують кваліфікацію в середньому 700-800 осіб, за роки існування освітньої структури навчалися понад 8000 медичних і не медичних працівників.

Науковий супровід надання медичної допомоги на всіх її рівнях здійснюють три наукові відділи ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС.

У результаті наукової діяльності науковцями наукового відділу внутрішньої медицини вдосконалено сучасні стратегії первинної та вторинної профілактики серцево-судинних захворювань, технології підвищення поінформованості пацієнтів щодо здорового способу життя, продовжується творча співпраця з НАН України щодо клінічної апробації інноваційних технологій («ФАЗАГРАФ», «Тренар-01»), удосконалюється лікування ішемічної хвороби серця, вдосконалено алгоритм надання медичної допомоги пацієнтам із гострим коронарним синдромом на передгоспітальному етапі, продовжено роботу з доповнення реєстру хворих із гострим коронарним синдромом.

Науковий супровід хірургічної практики та її анестезіологічного супроводу здійснює науковий відділ малоінвазійної хірургії. Впродовж 10 років науковцями відділу виконано дві науково-дослідні роботи, спрямовані на вдосконалення міні-інвазійного хірургічного лікування та знеболювання в пацієнтів із захворюваннями черевної стінки, кишечника, жовчного міхура та жовчовивідних шляхів, нирок і сечовивідних шляхів, матки, вен, хребта та органа слуху в умовах хірургічного стаціонару короткострокового перебування, зокрема на підставі нанобіосенсорних технологій.

Постійне поліпшення якості медичної допомоги для задоволення потреб пацієнтів ми вважаємо підґрунтям і головним напрямком діяльності нашої установи.

Якість усіх напрямів діяльності ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС визначається першочерговим завдан-

ням кожного працівника. Система управління якістю ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС відповідає вимогам ISO 9001:2008 у сфері застосування «Послуги у сфері охорони здоров'я. Наукова, медична та освітня діяльність» (Сертифікат № QIZ 804 221 С 1, виданий ДП «Державний медичний центр сертифікації» МОЗ України).

Усі організаційно-функціональні трансформації ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС є науково обґрунтованими та відбувались із постійним науково-методичним супроводом провідних організаторів охорони здоров'я наукового відділу організації медичної допомоги.

У ході виконання наукової тематики відділу здійснено низку функціонально-структурних перетворень, які склали наукові підстави для обґрунтування підходів до оптимізації системи управління якістю медичної допомоги на рівні закладу охорони здоров'я шляхом удосконалення прийняття організаційно-управлінських рішень на підставі самооцінки комунікаційного профілю функціональної оцінки менеджменту, впровадження обов'язкових профілактичних оглядів населення за принципом їх проведення в цільових групах (статеві-вікових тощо), методологічним базисом для яких є скринінгові програми з раннього виявлення найпоширеніших неінфекційних захворювань, організації медико-соціологічного моніторингу факторів ризику розвитку захворювань із використанням локальної медичної інформаційної системи, необхідної для епідагляду та моніторингу.

Крім цього, відділом організації медичної допомоги забезпечується супровід інноваційної діяльності наукових і клінічних підрозділів, видавнича діяльність і робота наукової бібліотеки.

Підводячи підсумки діяльності ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС за десять років, хочемо зазначити, що динамічний розвиток продовжується, саме тому нами окреслено перспективи подальшого розвитку:

1. Поліпшення забезпечення доступності якісної медичної допомоги населенню усіх вікових груп шляхом розвитку пацієнт-орієнтованої системи медичного обслуговування за напрямками:

- невідкладна та екстрена медична допомога;
- дистанційні інформаційні комунікації (call-center; on-line запит; телемедицина);
- супровід клінічних випадків за програмами комплексної медичної допомоги;
- патронаж на дому;
- медико-технологічна модернізація;
- організація медичного обслуговування за принципом «логічного циклу» – Центр жіночого здоров'я

2. Підвищення ефективності системи медичного менеджменту за рахунок:

- програм розвитку кожного підрозділу для інвестиційних проектів;

- управлінського обліку (кожен підрозділ – центр витрат; нормування витрат; класифікатор медичних послуг і витрат);
- планування обсягів медичних послуг і моніторинг виконання;
- клінічного аудиту, індикаторів якості медичної допомоги;
- вдосконалення інформаційної інфраструктури та програмного забезпечення медичної інформаційної системи.

3. Розвиток кадрового потенціалу шляхом:

- безперервного професійного вдосконалення;
- поліпшення умов праці та гарантування її безпеки;
- моніторингу здоров'я та оздоровлення персоналу;
- диференційованої оплати праці;
- вдосконалення організації праці.

Стратегічний напрямок удосконалення науково-освітньо-практичної інноваційної діяльності – розбудова на базі ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС освітньої системи «нового типу», відносно існуючої в національній системі охорони здоров'я, яка має відповідати вимогам міжнародних освітніх програм, потребам ринку праці та фахівців, шляхом входження в міжнародний освітній простір розвинених країн та інтеграції з провідними науковими установами НАМН України

в науково-практично-освітні центри – кластери, про ефективність яких свідчить світовий досвід.

2019 року між Міністерством освіти і науки України, Державним управлінням справами, Національною академією медичних наук України, Київським національним університетом імені Тараса Шевченка та Державною науковою установою «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» Державного управління справами підписано Меморандум про створення інноваційного освітньо-науково-практичного консорціуму «Університетська клініка» – інноваційної структури, метою якої є реалізація сучасної ефективної корпоративної системи підготовки кваліфікованих фахівців охорони здоров'я, створення інноваційної системи безперервної професійної освіти (підготовка кадрів вищої кваліфікації та додаткова професійна освіта), реалізація інноваційних проектів на підставі інтеграції освітнього, наукового, практичного та інноваційного потенціалу учасників.

Координатором Меморандуму визначено ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС як учасника, який здійснює методичний, організаційний, експертно-аналітичний та інформаційний супровід діяльності інноваційного освітньо-науково-практичного консорціуму «Університетська клініка», розробляє принципи, напрями та форми діяльності.

Інформація про авторів знаходиться на сайті <http://www.cp-medical.com>.

Дата надходження до редакції – 17.05.2019